

Haladás vagy történelem?

LUKÁCS LÁSZLÓ

Az évszám (és naptárunk) cseréje ráirányítja figyelmünket a múlt időre és vele a történelemre: saját kis világunkéra vagy éppen a nagyvilágéra. Azoknak a történéseknek sorozatára, amelyek akaratunkon kívül következnek be, de azokra is, amelyeket saját elhatározásainkkal, magunk idézünk elő. A történelemre, amelyben jelentős szerepet játszik az ember, szabad — jó vagy rossz — döntéseivel, s amely éppen ezért nem azonosítható a haladással.

A 20. századot elkápráztatta a haladás mítosza, két síkon is. Elméleti téren Teilhard de Chardin grandiózus látomása az evolúcióról a fejlődés tényét kiszabadította biológiai szűkösségéből, és megnyitotta a további fejlődés kozmikus távlatait a végső „Ómega-pontig”. A gyakorlatban pedig a technikai-tudományos fejlődés azt a láttszatot keltette, hogy az ember minden igényét kielégítheti a korlátlan lehetőségekkel kecsegtető, megállíthatatlan anyagi gyarapodás. Mégis mítosznak bizonyultak, mert nem kellőképpen vették tekintetbe a történelem s vele az emberi szabad akarat tényét.

A történelem — kacskaringós ösvényeivel, zsákutcáival — más értelmezést követel. Ahhoz, hogy reálisan lássuk önmagunkat és esélyeinket, a haladás mítoszáat át kell szűrni a történelem józan realitásán. Legalább három szempontból. 1. A múlt század közepe óta valósággá vált annak veszélye, hogy az emberi faj el tudja pusztítani önmagát. Az elmúlt évtizedekben egyre közelebb sodródott a „kollektív öngyilkosság” lehetőségéhez — folytatva eddigi életmódját, nem számolva fenyegetettségével. 2. A technikai haladás, a növekvő anyagi jólét nem biztosítja az ember humanizálódását. Az ember döntései — ma épp úgy, mint valaha — kétesélyesek, szabadon választhat jó és rossz között. Felelőssége viszont egyre nagyobb, hiszen növekvő technikai lehetőségei nemcsak az építésre adnak egyre nagyobb teret számára, de a rombolásra is. 3. Mindezek tudatában kell törekednie arra, hogy előmozdítsa az emberiség haladását. Ebben bátor józanságra hívja a megváltásban kapott „abszolút remény” (Gabriel Marcel). Nem a keze ügyébe eső dolgok körében remél ezt-azt, ahogy például a kedvező időjárást. Az igazi remény az ember létét megalapozó magatartás: „remény a reménytelenségben”. Alapja, hogy az Istenfia belépett emberi történelmünkbe, s megnyitotta a történelmen túli lét távlatait, amely — tán névtelenül, rejtett módokon — már most jelen van az életünkben. Így a végső beteljesülés biztonságával tekinthetünk a történelemre, sőt nyomait fölfedezhetjük már most, mindennapjainkban is.